CİHÂNGÎR TÛĞLAR

(SELÎMNÂME)

Turgut Güler

ÖTÜKEN

Turgut Güler; 1951 yılında Afyonkarahisâr'ın Sultandağı ilçesine bağlı Dort (bugünkü Doğancık) köyünde doğdu. Âilesi, 1959 Ocağında Aydın'ın Horsunlu kasabasına yerleşti. İlkokulu orada, Ortaokulu Kuyucak'da okudu. İki hafta kadar Nazilli Lisesi'ne devâm ettikten sonra, Nazilli Öğretmen Okulu'na girdi. Bu okulun ikinci sınıfını bitirdiği 1968 yılında İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Hazırlık Lisesi'ne kaydoldu. 1969-1973 yılları arasında Yüksek Öğretmen Okulu hesâbına İstanbul Üniversitesi Edebiyât Fakültesi Târîh Bölümü'nde tahsîl gördü.

İstanbul Çapa'daki Yüksek Öğretmen Okulu'nun Kompozisyon ve Diksiyon Hocası olan Ahmet Kabaklı'nın başkanlığında kurulan Türkiye Edebiyât Cemiyeti'nde, bilâhare bu cemiyetin yayınladığı Türk Edebiyâtı Dergisi'nde vazîfe aldı. Bir taraftan üniversite tahsîline devâm etti, bir yandan da bahsi geçen derginin *"mutfak"* tâbir edilen hazırlık işlerinde çalıştı. Metin Nuri Samancı'dan sonra da ikinci yazı işleri müdürü oldu (Mart 1973, 15. Sayı). Bu dergide yazı ve şiirleri yayımlandı.

1973 Haziranında üniversiteyi bitirdiğinde, Malatya Mustafa Kemâl Kız Öğretmen Lisesi târîh öğretmenliğine tâyin edildi. Ahmet Kabaklı'nın arzûsu ile bu görevine başlamadı ve İstanbul'da kaldı, Türk Edebiyâtı Dergisi'ndeki mesâîyi sürdürdü. 1975 yılında hem Edebiyât Cemiyeti (Bakanlar Kurulu karârıyla *Türkiye* kelimesi kaldırılmıştı), hem de Türk Edebiyâtı Dergisi, maddî sıkıntılar yaşamaya başladı, dergi yayınına ara verdi. Bunun üzerine, resmî vazîfe isteği ile Millî Eğitim Bakanlığı'na müracaat etti.

Van Alparslan Öğretmen Lisesi'nde başlayan târîh öğretmenliği, Mardin, Kütahya ve Aydın'ın muhtelif okullarında devâm etti. 1984 yılında açılan Aydın Anadolu Lisesi'nin müdürlüğüne getirildi. 1992'de, okulun yeni binâsıyla berâber adı da değişti ve Adnan Menderes Anadolu Lisesi oldu. Bu vazîfede iken, 1999 Ağustosunda emekli oldu. 2000-2012 yılları arasında, İstanbul'da, Altan Deliorman'ın sâhibi olduğu Bayrak Basım-Yayım-Tanıtım'da çalışmalara yardımcı oldu. Yine Altan Deliorman'ın çıkardığı Orkun Dergisi'nde, kendi adı ve müsteâr isimlerle (Yahyâ Bâlî, Husrev Budin, Ertuğrul Söğütlü) yazılar yazdı. İki kızı var.

Eserleri:

- *Orhun'dan Tuna'ya Uluğ Türkler,* Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2014

İçindekiler

Takdîm Bâbında
Târîhe Edebiyâtla Bakmak... / 9
•
Birkaç Söz / 13
•
Selîmnâme / 17
•
Başlayış / 19
•
Sefer / 20
•
Çaldıran / 22
•
Toplayış / 24
•
Mercidâbık / 26
•
Ridâniyye / 27
•
Rıhlet / 29
•
Vesîleye Vesîle / 31
•

Vesîle / 33
•
Sultan Selîm Hân'ı Bekleyen Yıllar / 45
•
Saltanat Yolunda Şehzâde Çekişmesi / 100
•
Şehzâde Korkud Serencâmı / 125
•
Beyit Arası Selîmnâme / 135
•
Başlayış / 137
•
Sefer / 197
•
Çaldıran / 266
•
Toplayış / 313
•
Mercidâbık / 375
•
Rîdâniyye / 451
•
Rıhlet / 522
•
Defn-i Hümâyûn ve Selîmî Hasletler / 581
•
Kemâlpaşazâde'nin
Yavuz Sultan Selîm Mersiyesi / 602

Takdîm Bâbında

Târîhe Edebiyâtla Bakmak...

Yarım asra yaklaşan bir arkadaşlığımız ve âşinâlığımız var Turgut Güler kardeşimle. Lise sondan günümüze, 1968 Türkiyesinden zamânımıza olup bitenleri, aynı neslin çocukları olarak okul yıllarında ve sonraları birlikte yaşadık. Hemen hemen aynı hocalardan feyz aldık ve bilhassa rahmetli Kabaklı Hoca'nın yanında yetiştik. Sonra aynı ve farklı şehirlerde vazîfeler, asker arkadaşlığı dönemleri geldi geçti. Nihâyet tekrar, şahsiyetimizin esas renklerini kazanmaya çalıştığımız, Dünyâ'nın incisi İstanbul'da son yirmi yıldaki sohbetlerimiz, benim için, gitgide çoraklaşan, seraplarla yanıltılan hayâtımızda, vahâ serinliğinde değerli zamanlar olmuştur.

Turgut Bey, istikâmetini yarım asır önce çizmiş gibiydi. Edebiyâta, şiire ve millî hayâtımıza dâir, heyecan dolu, şuûrlu bir sevgisi vardı. Bu mütevâzı Anadolu çocuğundaki tavır ve edânın, sınıf arkadaşı olarak beni etkilememesi mümkün değildi. Onun edebiyâta yakınlığı, benim târîhe ilgimi artıran bir vesîle oldu. Çeyrek asrı aşan bir süre devâm eden târîh muallimliği ve lise müdürlüğü yıllarını geride bırakıp erken sayılacak çağda emekli olmasını yadırgasam bile, okuma ve yazmalarını devâm ettirdiğini biliyordum. Kıymetinin bilinmediğini söylesem, şikâyet olur. Her işte bir hayır olduğuna kanaat eden irfân ehli, benim yakınmamı geçersiz sayacaktır.

İki kitabından sonra hazırlığını sürdürdüğü ve gözleri dolu dolu hassasiyetlerle kaleme aldığı *"Cihângîr Tûğlar"* adını verdiği bu eseri, diğer neşredilecek kitapları da dikkate alınırsa, her hâlde en mânâlı, bence yeni nesiller nezdinde en lüzûmlu kaynaklar arasına girmiştir. Yayınından evvel lûtfedip bana gönderdiği hacimli eseri birkaç günde, içimden ve dışımdan dalgalanarak, üzülerek, gurûrlanarak, zaman zaman huşû

içinde okudum. Eser hakkında birkaç satır *"şükrâne yazısı"* yazma işi, Çaldıran Zaferi'nin tam da 500. yılı olan bu güne nasîbmiş...

Sekiz yıllık hükümdârlığında ülkenin sınırlarını iki mislinden de öteye taşıyan, devlet hazînesini altınla dolduran, günümüzde ne yazık ki, ecnebînin oyuncağı olmuş İslâm Âlemi'ni o zaman Türk'ün liderliğinde toparlayan, ilk halîfemiz *"Hâdimü'l- Harameyn"*...

Yavuz Sultan Selîm Hân'ı bu vesîle ile rahmetlerle anıyor, azîz rûhuna misilsiz Fâtihâlar hediye ediyoruz. Her alanda kahramanlara hasret kaldığımız Dünyâ'mızda *"Yavuz"* şahsiyetinde, *"Selîm"* hassâsiyetinde, *"her ân Allâh'la beraber olmanın şuûrunda"* devletlûları, artık nasıl yetiştireceğimizin derdine düşmek durumunda olduğumuzu, acı acı fikrediyoruz...

Turgut Güler Bey, kendisindeki Yahyâ Kemâl sevgisinin bir tezâhürü olan bu eserine nice zamandır hazırlanıyor, gecesini ve gündüzünü, Yavuz Sultan Selîm ve Yahyâ Kemâl'in ruhâniyetlerine ilticâ ederek yaşıyordu. *"Selîmnâme"*, edebiyât târîhimizde Yavuz devrini anlatan eserlerin umûmî adıdır. Son güzel ve belki de en mütekâmil örneği, Yahya Kemâl'e âit olanıdır. Turgut Bey'in bu uzun soluklu eseri, hem *"Selîmnâme"*nin şerhi, hem de târîhî atmosferi içinde Yavuz devrinin ve devlet erkânının tahlîl ve tasvîri, o zamanda yaşanan millî hayâtın bir panoramasıdır. Eserde beni en ziyâde tesir dâiresine alan da, konular îcâb ettikçe âyetlere dayanılmış olması, asılları ve meâlleriyle birlikte sunulmuş bulunmasıdır. İlâhî kelâmdan âyetleri okurken bir daha düşünüyor ve idrâk ediyoruz ki, *"din ü devlet, mülk ü millet"* uğruna, asırların ötesinden bu güne gelişimiz, Allâh'ın yardımıyla, muazzam bir îmân ve irâde sâyesinde olmuştur.

Eğer târîhimizi yeniden, derin ve tâze bakışlarla okumaz, düşünmez ve ibâdet vecdi içinde sohbetlere konu etmez, ibret-nümâ sayfalarına nazar atmaz isek, hüsranlarımız sona ermez. *"Orhun'dan Tuna'ya Uluğ Türkler"* i anlayabilmek için *"hikmet-i târîh"*e dâimâ ihtiyâcımız vardır. Turgut Bey, devâm etmesini temennî ettiğimiz bu vâdîdeki çalışmalarıyla, bize millî târîhimizden hikmetler taşımaktadır.

Yahya Kemâl'in *"Selimname"*si nasıl *"tûğlara adanmış bir şiir güzeli"* ise, Turgut Güler'in *"Cihângîr Tûğlar"*ı da Türkçeye adanmış bir nesir güzelidir. Gözüm ve gönlüm, bu nesir güzelinin ardında sayfalarca koştu durdu... Ve nihâyet *"Bir gün çalındı nevbet-i takdîr rıhlete..."*. Şanlı Yavuz Sultan Selîm Hân, *"Hudâ'dan gelen bu dâvet"*e *"eşk-i*

firâk" ile boyun eğerek vedâ ederken, bizim de gözlerimiz, onun torunları arasında yetişebilecek nesillere hasret yaşlarıyla doldu.

Bir hafta bu kitabın sayfalarında kaybolarak mes'ûd oldum. Sandım ki bir kutlu seferdeyim, yollardayım; sahrâlarda, çöllerde, dağlarda, ovalarda, denizlerde, ırmaklardayım... *"Takı taluy takı müren"* rûyâlarındayım.. Sanırdınız ki, *"Gök çadırdır, güneş bayraktır."*

Fakat heyhât! Uyanmam yaman oldu. Hüsn-i tesâdüfle gördüm ki Türk-İslâm birliği ve *"Nizâm-ı Âlem'i temine gelen er oğlu er"* Yavuz'un, Çaldıran meydânında zafer sonrası şükrân secdesine vardığı zamânın 500. yılındayım. 23 Ağustos günü *"yine zevrâk-ı derûnum kırılup kenâre düşmüş", "firâz- ı zirve-i sinâ-yı kahr"* içre firâklardayım... Ne dersem diyeyim, 2014'ün yazında, İslâm Dünyâsı'nın kan revân olduğu, Haçlılığın kudurduğu zamanlardayım..

Turgut Güler Bey, beni bu eseriyle sanatlı nesrin sîmürgünde, *"Cihângîr Tûğlar"*ın rüzgârında ufuklar ve zamanlar ötesi seyâhatlere uçurdu. Edebî, İslâmî, millî bir târîh üslûbuyla, binlerce yıllık muhteşem Türkçenin imkânlarıyla, sâdelik zaafına düşmeden, rahmetli hocalarımızdan Nihad Sâmi Banarlı'nın çok beğendiğim ifâdesiyle, *"Millî romantizmin idrâki"*ne varmış bir kemâl-i asâletle, kendisine çok yakışan eserlerinden birini daha ilim irfân ehline sundu. Sa'yi meşkûr ve mübârek ola...

Âilesiyle sıhhat ü âfiyet içre nice mes'ûd zamanlar yaşamasını dilediğim Turgut Güler birâderimin bu nâçiz kardeşini de gökten düşen elmalardan birine hissedâr yapması münâsebetiyle, kendisine şükrânlarımı arz ediyor, nice yeni eserlerini okumak ümit ve temennîsi ile *"tebrîkler, şâbâşlar, ahsentüler"* ile *"aşk olsun sana, mütevâzı, unvâna ihtiyâcı olmayan, Atsızların mahviyyetkâr evlâdı, azîz kardeşim"*, diyorum...

M. Mehdi ERGÜZEL
23 Ağustos 2014, Erenköy

Birkaç Söz

İstanbul Üniversitesi Edebiyât Fakültesi Târîh Bölümü'nde, Sa'dî bin Abdü'l-Müteâl'in *"Selîmnâme"*si üzerine bir mezûniyet tezi hazırlamıştım. Rahmetli hocam Şehâbeddin Tekindağ, benim de içinde bulunduğum bir talebe grubuna, muhtelif Selîmnâme metinleri dağıtmıştı. Sa'dî bin Abdü'l-Müteâl'in eserinin tek nüshası, Topkapı Sarayı Üçüncü Ahmed Kütüphânesi'nde idi. O yıllarda, şimdiki gibi dijital baskı ve kopya imkânları olmadığından, Kütüphâne'nin sağladığı silik sahîfe fotoğraflarıyla çalışıyordum. Pek çok satırı okunmaz hâldeki bu fotoğraflar sadra şifâ vermeyince, Fakülte Sekreterliği'nden aldığım bir resmî yazı ile, hafta içi hemen her gün Topkapı Sarayı'na gitmeye, bizzat kitabın orijinal metni ile birlikte olmaya başlamıştım.

Hayli uzun süren bu Topkapı Sarayı günleri, beni üç şahsiyet ile tanıştırdı. Bunlardan biri, elbette Sa'dî bin Abdü'l-Müteâl idi. XVI. asırda, Yavuz Sultan Selîm devrini idrâk eden ve büyük ihtimâlle mühtedî bir kalem ehli olan Sa'dî bin Abdü'l-Müteâl, pırıl pırıl bir Dede Korkud Türkçesi ile karşıma çıkmıştı. Tabiî ki, devrin anlayışı îcâbı Arapça âyet ve hadîs metinleri ile Farsça manzûm bölümler, onda da vardı. Lâkin kalemini serbest bıraktığı satırlarda, kaya başlarından akan şelâle temizlik ve berraklığında bir Türkçe ile karşılaşıyordum *"Cihângîr Tûğlar"*ın sonunda takdîm edilen Kemâlpaşazâde'nin *"Yavuz Sultan Selîm Mersiyesi"*, ne kadar sâde ve pırıltılı bir Türkçe ise, Sa'dî bin Abdü'l-Müteâl'in kalemi de öyle çağıldıyordu. Sa'dî'yi okurken, bir taraftan târîhimizin pek mühim bir devrini idrâk ediyor, bir yandan da, aradaki dört buçuk asrı ortadan kaldıran dil aynîyetini, damarlarımda hissediyordum. Millet olmak, herhâlde böyle bir şeydi.

Topkapı Sarayı ile ülfet ettiğim o günlerde, gıyâben tanıştığım ikinci şahsiyet Yahyâ Kemâl Beyatlı olmuştu. Onun, şiir ve yazılarında, çok ayrı bir Yavuz Sultan Selîm dikkati vardı. *"Eski Şiirin Rüzgârıyle"*, *"Kendi Gök Kubbemiz"* ve *"Azîz İstanbul"* isimli eserlerinde, gören gözden kaçmayan bir Yavuz Sultan Selîm sevgisi, hürmeti ve de hayranlığı, kendini gösteriyordu. *"Topkapı Sarayı'nda Bir Gün"* başlıklı yazısını okurken, Sa'dî bin Abdü'l-Müteâl ile birlikte ben de Topkapı Sarayı'nda idim. O yazının, Hırka-i Saâdet Dâiresi'nden bahsederken Yavuz Sultan Selîm'in eyerlenmiş atını eşikte gösteren satırları, beni hemen o muazzez mekânlara götürmüş, hem Mukaddes Emânetler'i, hem de Yavuz Sultan Selîm'in her dâim duran *"Cihângîr"* silüetini, Yahya Kemâl'in nefesini yüzümde ve ensemde hissederek temâşâ eylemiştim. O ânda, Yavuz Sultan Selîm, Yahyâ Kemâl ve Sa'dî bin Abdü'l-Müteâl, bana bir arada ve Hırka-i Saâdet Dâiresi'ni dolaşıyorlarken görünmüştü.

Başlı başına bir araştırma sâhası olan *"Selîmnâme"* yazıcılığında, manzûm ve mensûr bölümler iç içe geçmiş hâldedir. Birkaçı dışında, hemen hemen tamâmı mensûr ağırlıklıdır. Yahyâ Kemâl, Yavuz Sultan Selîm'e duyduğu hayranlık ve sevgiyi, baştan sona manzûm bir *"Selîmnâme"* yazarak zirveye taşımıştır. *"Eski Şiirin Rüzgârıyle"* kitabının başında yer alan bu muhteşem şiir, Topkapı Sarayı'ndaki o pek mutlu çalışma günlerimde, Sa'dî bin Abdü'l-Müteâl ile koluma girip beni Yavuz Sultan Selîm Hân'ın huzûruna götürdü. Bu iki Selîmnâme müellifinin mihmândarlığında, şanlı atam Yavuz Sultan Selîm'i, çok, ama çok yakınımda hissettim. Bu sûretle, Topkapı Sarayı'nın o nefis lezzetli günlerinde tanışıp görüştüğüm üçüncü şahsiyet Yavuz Sultan Selîm Hân oldu.

Mezûniyet tezi günleri, bu âciz satırların yazıcısında, Yahyâ Kemâl'in *"Selîmnâme"*si hakkında bir kalem mesâîsi yapma fikri uyandırdı. Hani, bâzen insanın mutlakâ yapması gerektiğine inandığı bir iş olur ve bunu *"ukde"* olarak içine atar. Yahyâ Kemâl'in *"Selîmnâme"*si de, bende böyle bir heves havalandırmıştı. Zaman zaman, gönlümden gelen *"Selîmnâme"* dâvetlerine icâbet etmek için kalemi elime aldımsa da, her seferinde, karşımda pek çetin bir ceviz gördüm. Açıkçası, Yahyâ Kemâl'in mısrâ saltanatından ürktüm. Kendimi, o şiiriyet efsûnunda pek yalnız ve de cılız hissettim. Zihnimde, Yahyâ Kemâl'in *"Selîmnâme"*deki izinden giderek piyes veyâ

roman yazmayı plânlıyordum. Hattâ, bâzı çerçeve karalamalarına bile cesâret etmiştim. Sonraki yıllarda yaşadığım gayr-ı irâdî hayat sahneleri yüzünden, bizim kalem hep masada ve elimizden uzakta kaldı. Piyes olsun, roman olsun, bu tarzlar, âciz şahsım için önceden temrîni yapılmış yazı vâdîleri değildi. İşin bu tarafına da bakınca, içimdeki *"Selîmnâme"* düğümü, bir türlü çözülmüyordu

Sonunda, bu korkuyu yenmenin tek yolunun, yazmaya başlamak olduğuna karar verdim. Bitiminde mahcûbiyet elde edilse dahî, ortada denemeye değecek bir müstakbel mesâî vardı. Piyes ve roman şıklarını kenâra koyarak, eskilerin *"şerh"* dedikleri, metin tahlîline niyet ettim. Yine Yahyâ Kemâl'in mısrâlarını tâkib edecek ve onların kemter şahsıma verdiği mesajları yazacaktım. Önünüzdeki çalışma, bu niyetin mahsûlü olarak şekillendi.

Bu yazılar, aslâ bir vak'alar yekûnu değildir. Burada, Yavuz Sultan Selîm Hân'ın, saltanat öncesini ve hükümdârlık hikâyesini, târîh mantığı içinde aramaya kalkışanlar, aradıklarını bulamayacaklardır. Yahyâ Kemâl'in *"Selîmnâme"*si, okuyucuyu peşine takıp nerelere götürüyorsa, *"Cihângîr Tûğlar"* da oralara gitmiştir. Bu, bir şiir şerhidir. Fakat bahsi edilen şiir pek hacimlidir ve boydan boya târîhî renklere bürünmüştür. Bu yüzden, elde edilen çalışma yekûnu, her tarafından târîhle kuşatılmıştır. Yahyâ Kemâl, şiirine, yüksek san'atının rehberliğinde, târîh ilminin kıstaslarına ters düşecek ilhâm yakalayışları ilâve etmiştir. *"Selîmnâme"*ye ihtişâm hil'ati giydiren tarafı da bu ilâvelerdir. *"Cihângîr Tûğlar"*, bu şâir hayâllerini, en doğru zemîn ve zamanda yakalamaya gayret etmiştir. Bahsedilen hayâllerin anlatıldığı bölümlerde, târîh ilmi epeyi uzaklarda kalmıştır. Bu yüzden, *"Cihângîr Tûğlar"*ı târîh mihverine oturtmak, âciz kanaatimce, yanlıştır ve de yazıcısına haksızlık olur. Edebî ve estetik ölçüler içinde kalacak nazarlar, ziyâde hoşnudluğa vesîle bilinecektir.

Yahyâ Kemâl'in *"Selim-nâme"*si, vak'anüvisî endîşelerle yazılmış bir kronolojik eser değildir. Terkîb-i bend nazım şekli zarfına konmuş muhteşem târîhî romantizm, tayy-ı zamân ve tayy-ı mekân rekorlarını kıra kıra, dil sarayına, kelime fidanlarıyla sühân korusu kurmuştur. Yedi bendlik *"Selîmnâme"*nin, her bendi *"tûğlar"* redifli beyitlerle sona ermektedir. Yahyâ Kemâl, bu *"tûğ"* motifini, fevkalâde bir şuûrla kullanmıştır. *"Selîmnâme"*, Yavuz Sultan Selîm'le berâber, tûğlara adanmış bir şiir güzelidir. Yavuz Sultan Selîm Hân'ın, Dün-

yâ'yı kendine dar gören muhteşem ufkunda, bu tûğlar püskül ve zülüf sallamaktadır. Dolayısıyla, Yavuz Sultan Selîm ne kadar *"Cihângîr"* ise, onun *"Hâkânî Tûğlar"*ı da, aynı ölçüde *"Cihângîr"*dir. Yahyâ Kemâl'in, tûğa yüklediği bayrak ve sancak görünüşlerini de hesâba kattığımızda, *"Türk Cihân Hâkimiyeti Mefkûresi"*nin dağ zirvesinde, bu tûğları görürüz. Haddinin ve ağırlığının idrâkinde olan bu kalem mesâîsine *"Cihângîr Tûğlar"* ismi, bu düşünce ve ülkülerle verilmiştir.

*"Cihângîr Tûğlar"*ı, hayat arkadaşım Hatice Rûhan, canım kızlarım Ayşegül Selcen ve Bilge Fatma'ya; hep kardeş bildiğim vefâlı dost Mehmed Mehdi Ergüzel ile *"Selîmnâme"*ye dâir âciz fikre, mütevâzı mesâîye verdiği ısrarlı tâkibi aslâ unutmadığım, kadîm ahbâb Selçuk Uysal'a armağan ediyorum.

Turgut GÜLER
Üsküdar, Ekim 2014

SELÎMNÂME

"Devr-i Sultan Selîm'i yazmak içün
Seyf-i meslûl* kıldı hâmesini
Halk Yahyâ Kemâl'e rahmet okur
Gûşederken Selîmnâme'sini"

Başlayış

-1514 -

Eflâk[1]den o dem ki peyâm[2]-ı kader gelür
Gûş-î Cihân'e velvele-î bâl ü per[3] gelür

Devr-î fütûhu Sûr-ı Sirâfil müjdeler
Hak'dan Nizâm-ı Âlem'i te'mîne er gelür

Ebvâb-ı Ravza-i Nebevî'den firiştegân[4]
Cibrîl'i gördüler nice demdir gider gelür

Derk ettiler ki merkad-i pâk-î Muhammed'e
Rûhü'l-kudüs'le Arş-ı Hudâ'dan haber gelür

Rûy-î zemîni tâbi-i fermânı kılmağa
Sultan Selîm Hân gibi bir şîr-i ner[5] gelür

Râyât[6]ının alemleri üstünde uçmağa
Sîmürg[7]-i feth hem-çü nesîm-î seher gelür

Hâkan ki at sürünce bir iklîm-i düşmene
Pîş ü pesinde mahşer-i tîg ü teber gelür

Ey gaasıb-ı diyâr-ı Arab bekle vaktini
Evvel cezâ-yı saltanat-ı sürh-ser gelür

Kaç Fâtih-î zaman gören Îran-zemîn bugün
Görsün kiminle hangi cüyûş-î zafer gelür

Tekbîrlerle halka ıyân oldu tûğlar
Sahrâ-yı Üsküdâr'e revân oldu tûğlar

---

[1] **Eflâk:** Felekler, gökler. [2] **Peyâm:** Haber, mâlûmât, bilgi. [3] **Bâl:** Kol, kanat (**Bâl ü per:** Kol, kanat). [4] **Firiştegân:** Melekler/Sâf, temiz, mâsûm, günahsız insanlar. [5] **Ner:** Erkek. [6] **Râyât:** Bayraklar, sancaklar. [7] **Sîmürg:** Devlet kuşu, ankâ kuşu.

Sefer

-1514-

Tebrîz'e doğru çıktı sefer şâhrâh[1]ına
Ervâh peyrev[2] oldu Cihân Pâdişâhı'na

Ât üzre geçtiğin göricek leşker-î guzât
Râmoldu şîrler gibi yâvuz[3] nigâhına

Yekser[4] gazâ kılıncı kuşanmış bir ümmetin
Câlis budur erîke-i âlem-penâh[5]ına

Münkaad edip serîrine maşrıkla mağribi
Bir devlet ermegaan edecektir ilâhına

Âhir ağardı tan yeri re's-î cibâlden
Serhad'de yol göründü Acem tahtgâhına

Fermân-ı bî-emân ile kalkan hümâ[6] gibi
Tuğrâlu nâme gitti Kızılbaş Şâhı'na

Hâkaan-ı Rûm leşkeri yaklaştığın görüp
Îran gerektir ağlasa baht-ı siyâhına

Hengâm-ı rezm[7]i bildiren âvâz-ı hâtifî[8]
Aksetti her tarafta cibâlin cibâh[9]ına

---

[1] **Şâhrâh:** Büyük cadde, ana cadde / Doğru yol. [2] **Peyrev:** Birinin ardı sıra giden, izinden yürüyen, ona tâbi olan, taklidci. [3] **Yâvuz:** Yaman, güçlü, sert, şiddetli, çetin, fevkalâde, âlâ, müstesnâ. [4] **Yekser:** Baştan başa, boydan boya. [5] **Penâh:** Sığınılacak yer, sığınak, melce' / Sığınma / Hâmî, koruyucu. [6] **Hümâ:** Üzerinden uçtuğu kimselere devlet ve mutluluk getirdiğine inanılan masal kuşu, devlet kuşu, Cennet kuşu / Saâdet, kutluluk. [7] **Rezm:** Harb, savaş, kavga, cenk. [8] **Hâtifî:** Gâibden gelen (ses). [9] **Cibâh:** Cebheler, alınlar.

Sahrâ-yı Çaldıran'da gazâ vardır erteye
Ey berk müjde ver feleğin mihr ü mâhına

Meydân-ı cenge sâye-resân[10] oldu tûğlar
Rehyâb[11]-ı milk-i Nûşirevân oldu tûğlar

[10] **Sâye-resân:** Gölge ulaştıran, yetiştiren. [11] **Rehyâb:** Kurtulan.

Çaldıran

-1514-

Her tûğ-ı pür-fürûg[1] verirken hücûma şân
Her tîg-i bî-dirîg[2] parıldardı hun-feşân[3]

Meydân-ı haşr ü neşri karıştırdın ey kader
Andırdı rûz-ı mahşeri hengâm-ı imtihân

Saldırdı fart-ı gayz[4] ile ifrît-i râfızî[5]
Tâli' göründü bizlere sol kolda pek yamân

Garkoldu hûna Rûmeli Beğlerbeği'yle ceyş
Üç Malkoçoğlu eyledi bir bir fedâ-yı cân

Uğrunda her gazâya atılmış mücâhidîn
Lâyık mıdır felâkete ey Rabb-ı Müste'ân[6]

Her yanda hûn içinde bu hengâmeden beri
Hîç esmiyen nesîm-i fütûh esdi nâgehân

Sağ kolda bozdu bozguna uğrattı düşmeni
Şîrâne bir taarruzu sevk eyliyen Sinân

Şâh-ı adû'ya karşı kopan sarsar[7]-ı zafer
İndirdi yıldırım gibi bir darbe-î girân[8]

---

[1] **Pür-fürûg:** Işık, aydınlık dolu. [2] **Bî-dirîg:** Esirgemeyen, esirgenmeyen. [3] **Hun-feşân:** Kan saçan, kan döken. [4] **Fart-ı gayz:** Aşırı öfke, hiddet, kızgınlık. [5] **Râfızî:** Tekkeden ayrılan / Ehl-i Sünnet'e aykırı akîde veyâ fikir sâhibi, Şiîliğin aşırı kollarından birine mensûb olan kimse. [6] **Rabb-ı Müste'an:** Kendisine ihtiyaç duyulan Rab, Allâh. [7] **Sarsar:** Çok soğuk ve şiddetli rüzgâr, fırtına. [8] **Girân:** Ağır, çok fazla, pahalı / Girân gelmek: Ağır gelmek, sıkıntı vermek.

Pâmâl-i rahşı[9] kıldı Acem tâc ü tahtını
Tâ Arş'a astı tîgini Sultan Selîm Hân

Sermest-i câm-ı vuslat-ı şân oldu tûğlar
Tebrîz'e reh-nümâ-yı 'inân[10] oldu tûğlar

[9] **Rahş:** Güzel ve sür'atli at / Parlaklık / Gökkuşağı. [10] **'İnân:** Dizginler.

Toplayış

-1515-

Tebrîz'e uçtu feth-i celîlin hümâları
Bir böyle hâli görmedi Îran semâları

Tevhîd içün bu halkı döğüşmüş yiğitlerin
Yüz şehre rekz[1]edildi muzaffer livâları

Bir kutba bağlı cümle gönüller bir olmalı
Mâdâm Kâinât'ta birdir Hudâları

Her kişver[2]inde kırmağa zencîr-i Şiâ'yı
Azmetti askerin ulu kişver-küşâ[3]ları

Mer'aş'la Kayseriyye'yi fethetti bir dilîr[4]
Yükseldi Rabb-ı İzzet'e şükrân duâları

Zülkadr'i sildi tîg-i Selîmî harîtadan
Engin göründü Mısr u Hicâz'ın fezâları

Serdâr-ı nâmdâr'e ki râmetti Âmid'i
Azdır serâmedân[5]-ı kelâmın senâ[6]ları

---

[1] **Rekz:** Dikme, saplama. [2] **Kişver:** Memleket, ülke, iklîm. [3] **Küşâ:** Açan, açık. [4] **Dilîr:** Cesur, yiğit. [5] **Serâmedân:** İleri gelenler. [6] **Senâ:** Överek anma, methetme.

Rehber İmâm-ı Âzam'ı bilmiş aşâirin
İdrîs asâletinde gerek reh-nümâları

Tevhîde koşmuş ehl-i cihâdın birer birer
Zer-hatla tâk-ı Arş'a yazılsun gazâları

Her yerde remz-i[7] emn ü emân oldu tûğlar
Hem Hakk'a hem hayâta zamân oldu tûğlar

[7] **Remz:** İşâretle merâm anlatma, îmâ / Bir merâm ifâde eden resim, şekil, vs.

Mercidâbık

-1516-

Seyreylesün felek kaderin şehsüvârını
Fethetti bir seferde Nebîler Diyârı'nı

Sahrâ-yı Mercidâbık'a nakş eylemiş kader
İslâm fikr-i vahdetinin kârzâr[1]ını

Memlûk Pâdişâhı bu dâvâyı fasl içün
Sarfetti azm ü cezm[2] ile bilcümle vârını

Bir kaahirâne hırs ile Memlûk leşkeri
Gavgaaya saldı esliha-î bî-şümârını[3]

Bârân[4] misâli gülle yağıp kıldı hâksâr
Hem gaasıbâne tâcını hem tâcdârını

Eyne'l-meferr diyen çöle can attı sû-be-sû
Bâkîsinin de tîg tamâm etti kârını

Sahrâ-yı lâ'lgûne bakan şâhid-i zafer
Görsün bahârının bu yaman lâlezârını

Tevhîd-i milk ü millet içün cenk edenlere
Sûriyye açtı cümle husûn ü hisârını

İtmâm-ı gaalibiyyet içün şanlı Pâdişâh
Mısr içre kurmak istedi dârü'l-karârını

Şevk-î seferle pür-heyecân oldu tûğlar
Bâd-ı zaferle Mısr'a vezân[5] oldu tûğlar

---

[1] **Kârzâr:** Kavga, harb, savaş. [2] **Cezm:** Kesin, kat'î karar, azim ve niyet. [3] **Bî-şümâr:** Sayılamayacak, hesâba gelmeyecek kadar çok. [4] **Bârân:** Yağmur. [5] **Vezân:** Esen.

RİDÂNİYYE

-1517-

Memlûkler bakıyyesi pür-gayz[1] edüp kıyâm
Mısr içre kalmasun dedi bir tîg der-niyâm[2]

Vâdî-i Nîl'i tuttu anûdâne ser-te-ser
Ordû-yı fethe karşı sürülmüş nefîr-i âm[3]

Pür-zûr[4] saldıran Kölemen fârisân[5]ını
Saf saf guzât kıldı dilîrâne iktihâm[6]

Kat'î hücûma geçti nihâyet mücâhidîn
Mutlak bu harbe vermek içün şanlı bir hitâm

Birden serildi hâke Ridâniyye cephesi
Bed'etti feth-i Kaahire'den inhizâm-ı tâm

Gaazî Vezîr-i âzâm'ı a'dâ şehîd edüp
Gûyâ büyük zaferden o gün aldı intikâm

On Mısr'a bir Sinan bedel olmazdı ey kazâ
Şevketlû Pâdişâh'ı bu hâl etti telhkâm[7]

Fevkindedir zaferden alınmış ganâimin
Mü'minler etti vahdet-i İslâmı iğtinâm[8]

---

[1] **Pür-gayz:** Öfke, hiddet dolu. [2] **Der-niyâm:** Kında, kınında, kına sokulmuş / Meslûl'ün zıddı. [3] **Nefîr-i âm:** Halktan toplanan asker. [4] **Pür-zûr:** zorluk, müşkilât, baskı dolu. [5] **Fârisân:** Atlılar, süvârîler / Ustalar, becerikliler. [6] **İktihâm:** Düşünmeden saldırma, katlanma, göğüs germe. [7] **Telhkâm:** Üzgün, acılı. [8] **İğtinâm:** Ganîmet alma, yağma, talan.

Hem Şark'ı hem Cenûb'u açan bir cihâddan
Aksetti Dehr'e nâ-mütenâhî bir ihtişâm

Hakkaa ki ser-firâz-ı Cihân[9] oldu tûğlar
Fermân-dih-î zamân[10] ü mekân oldu tûğlar

[9] **Ser-firâz-ı Cihân:** Cihân'ın başını yükselten, seçkin, mümtaz. [10] **Fermân-dîh-i zamân:** Zamânın emir vereni, hükümdârı.

Rihlet

-1520-

Bir gün çalındı nevbet-i takdîr rıhlete
Ukbâ'da yol göründü Hudâ'dan bu dâvete

Doldukça doldu gözleri eşk-i firâk ile
Kudretlü Pâdişâh vedâ etti millete

Tevhîd maksadıyla geçirmişti ömrünü
Ref'etti ermagaanını dergâh-ı vahdete

Râyâtı gölgesinde fedâ-yı hayât eden
Ervâha Pişdâr olarak girdi Cennet'e

Yekser riyâz-ı huld-ı berîn[1] oldu cilvegâh[2]
Her cenkten getirdiği binlerce râyete

Dîdâr-ı Fahr-ı Âlem'i görmekti gaayesi
Gark-ı huşû' çıktı Huzûr-ı Risâlet'e

Alnından öptü fahrederek Fahr-ı Kâinât
Şâbâş[3] sundu sarfedilen bunca himmete

Dîvân-ı Hak'da mağfiret-i Kirdigâr[4]'dan
Şâyeste gördü cürm ü günâhın şefâate

---

[1] **Riyâz-ı huld-ı berîn:** Yüce ebedîyet bahçeleri (Cennet). [2] **Cilvegâh:** Görünme, belirme, tecellî yeri. / Gelin odası. [3] **Şâbâş:** Beğenme, takdîr, tahsin, âferîn. [4] **Mağfiret-i Kirdigâr:** Allâh'ın mağfireti, affetmesi.

Dûr olmasıyla böyle büyük Pâdişâh'dan
Garkoldu nâs mâtem-i bî-hadd ü gaayete

Yer yer misâl-i bîd-i hazân oldu tûğlar
Sultan Selîm'e girye-künân[5] oldu tûğlar

[Vezin: mef' û lü / fâ i lâ tü / me fâ î lü / fâ i lün (fa' lün)]

-Yahyâ Kemâl BEYATLI-

[5] **Girye-künân:** Gözyaşı dökerek, ağlayarak.

Vesîleye Vesîle

Yahyâ Kemâl'in şiir ve nesirlerinde, öne çıkan bir *"Yavuz Sultan Selîm"* hassâsiyeti vardır. *"Topkapı Sarayı'nda Bir Gün"* başlıklı fevkalâde his yüklü yazısında, Hırka-i Saâdet Dâiresi'ni anlatırken, baştan sona bir Sultan Birinci Selîm mensûr şiiri dinleriz. Mısır Seferi'nden dönüşde, kırkıncısı bizzat kendisi olmak üzere, bir hâfızlar hey'eti teşkîl eden Yavuz Sultan Selîm Hân'ın, Mukaddes Emânetler'in başında bilâ-fâsıla Kur'ân okutma usûlü ihdâs ettiğini anlatan ve meş'ûm Mütâreke günlerinde, İstiklâl Harbi arefesinde, o kudsî mekânda hâlâ okunan Kur'ân sesini kulaklarıyla duyduğunu, müstağrak bir hâlde yazıya aktaran Yahyâ Kemâl, *"İstanbul'dan niçin çıkarılamadığımızın sırrını"* bu *"vesîle"* ile öğrendiğini söylüyordu. Yine o yazının en hisli satırları arasında, Topkapı Sarayı'nın binek taşında, atının üzengisine ayak uzatırken hayâl ettiği *"Yavuz Sultan Selîm"* silüeti, okuyucu hâfızasına nakşediliyordu.

Yahyâ Kemâl'in, hece vezni ile yazdığı tek şiiri olan *"Ok"*, Sultan Selîm Hân-ı Evvel'in huzûrunda cereyân eden bir kemânkeş müsâbakasını mısrâlara taşır. Fâtih devrinde, İstanbul muhâsarasına iştirâk etmiş *"İhtiyâr Bektaş Subaşı"*nın, çok ilerlemiş yaşına rağmen hedefi on ikiden vurmasına, Şanlı Yavuz'dan âferînler alması, bu enfes kelime dizilişini destânî bir çağlayana döndürür.

"Eski Şiirin Rüzgârıyla" kitabının başında yer alan uzun soluklu ve hacimli *"Selîmnâme"*, Yahyâ Kemâl'deki Sultan Selîm-i Evvel enerjisinin en yüksek gerilim hattına yüklendiği san'at ışıltısıdır. 70 beyit, yâni 140 mısrâdan meydâna gelen bu şâheser, Türk şiirinin en büyük zaferlerindendir. Terkîb-i bend tarzında yazılan bu âbide şiirin her bendi, *"tûğlar"* redifli bağlantı beyitleriyle sona erer. Burada dile getirilen *"tûğlar"*, Yavuz Sultan Selîm'in, irâdesine dar gördüğü Cihân'a, diktiği Türklük ideâli olmalıdır.

Osmanlı târîh yazıcılığında, Sultan Birinci Selîm devrini anlatan bir *"Selîmnâme"* geleneği bulunduğunu çok iyi bilen Yahyâ Kemâl, bu an'ane zincirinin son, fakat muhteşem halkasını, nazmen teşekkül ettirmiştir.

Vesîle

Devr-i Sultan Selîm'i yazmak içün
Seyf-i meslûl kıldı hâmesini
Halk Yahyâ Kemâl'e rahmet okur
Gûşederken Selîmnâme'sini

Kulaklarımıza âşinâ üç *"Sultan Selîm"* olmakla birlikte, aralarında yazılmayı ve millete armağan edilmeyi daha fazla hak eden devir, *"Sultan Selîm-i Evvel"*in saltanat demidir. Bu hükümde, diğer Selîmlere yapılmış bir haksızlık yoktur. Her ikisi de, yakından ve uzaktan hakikî torunu oldukları Birinci Selîm'e – varsa eğer – hak devretmeye âmâde duran İkinci ve Üçüncü Selîmler, kendi devirlerini de, muhterem dedelerinin kılavuzluğunda idrâk etmek isteyeceklerdir. Yavuz Sultan Selîm Hân'ın, yâd edilme ve milî hâtırânın yaş kütüğüne çivi çakma husûslarında, *"Selîm"* üçlemesinin *"evvel"*i olmakla kazandığı kıdeme, ayrıca ihtiyâcı olmamıştır. Târîh önünde, bütün fiilleri kendinden menkûl ve ikinci, üçüncü şahıs referanslarına aceze gömleği giydirmiş bir Yavuz Selîm icraatı bulunuyor.

*"Devr-i Sultan Selîm"*i yazmak, harc-ı âlem bir kalem mesâîsi değil. Bunun, pek çok sebebi var, ama en mühimi, bu saltanat vaktinin boydan boya bir meydân-ı cenk oluşudur. Selîm Hân'ın, yine muhârebe silsilesi hâlinde idrâk ettiği şehzâdelik devresini de, bahsedilen meydâna aktarırsak, bu müstesnâ zamânı işleyecek kalemin cür'etine, şapka çıkarmak îcâb eder.

Osmanoğulları içinde, cesâret ve şecâat vâdîsinde rütbe kazanmamış tek Hânedân mensûbu gösterilemez. Bu rütbeler, hep bol yıldızlı görünüşe sâhip oldular. Fakat içlerinde biri, zirveye tek başına yerleşti. Murâd-ı Hudâvendigâr'ın civân-baht oğlu Sultan Yıldırım Bâyezîd Hân, cesâretin de, şecâatin de mareşallik yıldızlarını omzuna takan bir gıbta sahnesinde, atını dizginlemeye çalışıyor.

Niğbolu Kalesi'nin burçlarına akseden sıcak nefesi, *"Bre Doğan!"* nârâsını, târîh sarayının duvarlarına fresk misâli kazımış. Yavuz Sultan Selîm'de keşfedilen merd-i meydânlık mâdeni, ecdâd-ı muhtereminin tamâmından belli miktârlarda tevârüs edilmiştir. Lâkin bu mâdeni cilâlayıp parlatan hasletler, âyân-beyân Yıldırım imzâlıdır.

Böyle bir kahramânın adımlarını tâkib edecek kalemin, nasıl bir işe tâlip olduğunu bilmesi gerekiyor. Uzaktan bakanlar ve hâriçden gazel okuyanlar için, sıradan bir yazma ameliyesi gibi görünse de, *"Devr-i Sultan Selîm'i yazmak",* dağlar misâli yığılan çetin cevizlerle uğraşmak demektir. *"Her devri bir bilmemek"* fehvâsınca, *"Yavuz"* başlıklı bahçeye adım atanın; kılığına, kıyâfetine, azmine, cesâretine, gayretine, himmetine ve de kalemine tekrar tekrar bakması, kendi hayrınadır.

Şehzâdeliğinde sancak beyi olduğu Trabzon'dan sık sık Safevî arâzisine dalışlar yapan; Şavşadistan'ı avucunun içine alan, hattâ tebdîl-i kıyâfetle Şâh İsmâil'in sarayına kadar sokulup onu satrançda mat eden; kardeşleri Korkud ve Ahmed'le kıt'alar arası bir ölüm-kalım mücâdelesine giren; *"Niz'am-ı Âlem"* uğruna, babasını bile karşısına alıp muhârebeye tutuşan Sultan Selîm, bileğinin ve kılıcının tertemiz hakkı ile tahta çıkmıştı. *"Şehzâde Selîm"* başlıklı târîh cildi, serâpâ kılıca havâle edilmiştir. Sultan Bâyezîd-i Velî, başka açık kapı kalmadığı için, Selîm lehine saltanattan ferâgat ettiğinde, hiçbir mahfilden itirâz sesi duyulmamıştı.

Sekiz senelik *"Devr-i Sultan Selîm"*in her sâniyesi, mütemâdîyen *"Sefer-i Hümâyûn"* küşâdı, tedâriki ve en çok da vuruşması şeklinde yaşanmıştı. Çaldıran Zaferi'ne uzanan gelişmelerin, Osman Gâzî ve Çelebî Sultan Mehmed gayretlerinden bir rehber aradığı, Türk Devleti'nin âdetâ yeniden tesis edilme merhalesine getirildiği, hâdiselerin seyrinden bellidir. Antalya başta, Memâlik-i Mahrûse'nin İran'a çok uzak köşelerinde hissedilen *"Şâh"* menşe'li ağrı ve sızılar, nâdân dilinde şom mütâlâalara vesîle sayılsa da, Şeyh Edebâlî'nin sulbünden akan hikmet pınarı, lülelerini Selîmî bukleler hâlinde şekillendiriyordu.

İran Seferi, Tebrîz'e varıncaya kadar, art arda kabaran hafakanların ve asabî medd ü cezîrlerin; oklarını Mısır'a çevirdiğinde de hasâd edilen millî mukadderât mahsûlünün depolara, silolara tevdî edildiği bir askerî harekât olmuştu. Mısır yolunda, bilhassa Hâ-

dım Yûsuf Sinan Paşa'nın, Maraş ve Elbistan'dan başlayıp Gazze, Hân-Yûnus ve Rîdâniyye basamaklarında yıldızlaşan azîz hâtırâsı, cenk ve cihâd serencâmına destânî tadlar ilâve ediyordu. Şedîd ve hiddetli bilinen Yavuz Selîm gözlerinden, Yûsuf Sinan Paşa için yaş akması, Paşa'nın kıymeti kadar, Hünkâr çeşminin rikkatini de Cihân aynasına tutuyordu.

Memlûk bakıyesi hâsılâtın maddî kârı, mânevî hazzı yanında bahse değmeyecek hafiflikteydi. Bereketli Nil mecrâ, vâdi ve deltasında; günümüz atlasındaki Mısır'a ilâve olarak, Habeşistan, Eritre, Sûdân, Kenya, Uganda ile Afrika'nın Akdeniz sâhilinde hatırı sayılır bir sâhil bölgesinin Âl-i Osman tuğrasına râm edilişi; Sultan Selîm-i Evvel'den başlayarak, *"Osman-Ertuğrul Nesli"*nin Mekke ve Medîne'ye *"hâdım"* olmasına nazaran, acınacak bir mânâ fakîrliği gösteriyordu. *"Hâdımü'l-Haremeyni'ş-Şerefeyn"* unvânını, diğer bütün sıfat ve rütbelerinden üstün tutan bu bakışda, cihâdın en büyüğüne yönelen bir sâfiyet ve tevâzu otağ kurmuştur. *"Selîm"* markalı cenk nev'ilerinden biri ve belki de en mühimi, bu İslâmî renkleri koyulaşmış Mekke ve Medîne kapıcılığı cehdidir. Son nefesini vermek üzereyken, nedîmi Hasan Cân'ın: *"Şimdi Allâh'la olmak zamânıdır"* demesine içerleyen hâlsiz ve bitkin Yavuz'un, hâkânî lisânından sâdır olan: *"Sen, bizi şimdiye kadar kiminle bilirdin?"* cevâbı, hep bu *"Mekke-Medîne"* hademeliğinden mülhemdir.

Bütün bu sayılan özelliklerinden dolayı, Sultan Selîm-i Evvel'in merkezinde olduğu vak'a ve vâkıâları yazmak, kalemin harcı değildir. Tamâmında kılıç ve diğer silâhların sesi ve himmeti bulunan bu devri, ancak kılıç hüviyetinde bir kalem kâğıda aktarabilir. Yavuz Sultan Selîm'i hakkıyla anlatacak *"hâme"*nin *"seyf-i meslûl"* kılınması, târîhî bir mecbûriyettir. O müstesnâ devri, kılıçtan nişâneler taşımayan bir kalemle anlatmak, muhâl ötesidir.

Nef'î merhûmun bir muhârebe tasvîrında:

"Evc-i hevâda sît-i çekâ-çâk-ı tîgden
A'vâz-ı ra'd ü sâikâ reh-güm-künân olur"

(Havanın nihâyetsiz boşluğunda, kılıçların birbirine çarpmalarından hâsıl olan gümbürtüden, gökteki şimşek ve yıldırım yolunu şaşırır.) diye

nazma taşıdığı savlet sesleri, en çok Sultan Selîm-i Evvel'in *"devr-i füfûh"*una yakışmaktadır.

Fuzûlî, bir gazelini şu beyit ile bitiriyor:

"Ey Fuzûlî öldün efgân itmedün rahmet sanâ
Rahm kıldun halka efgânunla zahmet virmedün"

(Ey Fuzûlî, rahmet sana. Öldün, fakat inlemedin. Halka acıdığın için, figânınla onlara zahmet vermedin.)

Fuzûlî haddehânesinde itinâ ile dövülmüş bu söz dizisinin, suyunun suyu bile olamayacak nesir karşılığı, aslındaki kor ateşinden çok uzaklarda duruyor. Burada, hâzık kelime tabîbi, *"rahmet sanâ"* temennîsini öyle rendeliyor ve cilâlıyor ki, ancak Fuzûlî kâbına yakışır. Bu iki kelime, hem *"Allah rahmet eylesin"* niyâzı; hem de *"âferîn, bravo sana"* yüceltişi mânâlarına, tevriye edilmiştir. Ölenin ardından *"rahmet"* dilenmesi ne kadar tabiî ve rutin bir mü'min tavrı ise, maksadına uygun bir fiilin fâiline, uzun ömür dilemek maksadıyla, *"şâbâş sunmak"* tarzında, *"rahmet"* niyâz etmek, bilhassa Fuzûlî'nin konuştuğu Türk şîvesinde sık rastlanan bir mükâleme şeklidir. Bu ikinci mânâlandırışı dikkate aldığımızda, bahsedilen ölümün mecâzî seviyede kaldığını anlarız. Ölme derecesindeki ağır cezâ ve ezâlara katlanan Fuzûlî, etrâfına hiç rahatsızlık vermemiştir. Bu yüzden de, âferîni hak etmiştir.

Büyük san'atkârın, kendine rahmet dilemesi ve halka rahm eylemesi, fahriye ile tevâzuu aynı bardağa hünerle boşaltan, müthiş bir ayna tutma sahnesidir. Aynayı tutan da, aynaya akseden de, bu aksi farkeden de, Fuzûlî'nin yüksek frekanslı san'at pırıltısıdır.

Fuzûlî'nin, *"rahmet"* ile *"rahm kılma"* yakalayış ve keşiflerinden kinâye, Sultan Selîm-i Evvel vukûâtını hakkıyla yazabilmiş kılıç-timsâl kalemin sâhibi, arkasından hayır duâlarla anılacağının şuûrundadır. Yine Fuzûlî'nin kılavuzluğunda, böylesi aşılmaz bir mâniâyı *"rahmet"*e vesîle bir muvaffakiyet sahnesinde tamamlamak, duâ ile birlikte *"âferîn"*i de hak etmiştir.

Müslüman Türk'ün dilinde, yufka misâli açılıp incelen *"rahmet"* tâbiri, öteki mü'min lisânlarında rastlanmayan bir mânâ zenginli-

ğine kavuşmuştur. Allâh'ın *"Rahmân"* ve *"Rahîm"* sıfatlarıyla tecellî ediş hikmetini, en yüce merdiven basamaklarında idrâk etme şerefi, Müslüman Türk'e nasîb olmuştur da diyebiliriz. Yağmura *"rahmet"* diyen Türkçe, bu bereket yüklü kelimeyi, yerine göre, bedduâ kalıbına sokmayı da bilmiştir. Kötülük yarışında, bir başka kötüyü geçme fiilini *"rahmet okutmak"* şeklinde söz hazînesine dâhil eden Türk insanı, Allâh'ın *"Rahmân"*iyetinin, en kötü bilinenleri bile kuşattığının farkındadır.

Türk dilinin zaferlerinden bir başka *"rahmet"* kullanılışı, Dünyâ mesâîsiyle kazanılan sevap karnesine yazılmış hâl ve gidiş notunda göz kamaştırıyor. Cemiyetin ortak kabûlüne mazhar olmuş imrenilecek işler, bunu yapanın siciline, daha yaşıyorken, *"anana, babana rahmet!"* niyâzıyla kaydedilir. Bu, ne güzel bir ameldir ve karşılığı da ne müstesnâ bir temennîdir.

"Rahmetli" ve *"Rahmetli olmak"* deyişlerinde; ölünün, ölümün soğuk duruşu, birden kayboluverir. Morgdan mezarlığa giden yolda, Müslüman Türk'ün hem ölüsünü, hem de dirisini sarıp sarmalayan yumuşak ve mûnîs bir *"rahmet"* dokunuşu vardır. Defnedilişinin ardından *"merhûm"* oluveren içimizden birileri, kazandıkları bu sıfatla, pek çok günâh ve şer kapısını kapatma fırsatını yakalıyorlar. Ölünün arkasından kötü konuşmayı engelleyen en büyük yol işâreti, yine *"rahmet"*ten gelen *"merhûm"* sözü oluyor.

*"Rahmet"*in, deryâ enginliğinde mânâ ve deyim zenginliği göstermesi; Sultan Selîm Hân-ı Evvel için sarf edilmiş ve bundan sonra da edilecek *"rahmet"* niyâzlarına, dileklerine, Müslüman Türk milletinin toplu kabûlüne erişecek her türlü medh ü senâsına da istikâmet okları göndermektedir. *"Merhûm ve mağfûr Yavuz Sultan Selîm Hân"*ın, her adım ve ânı *"rahmet"*e müstağrak icraatını anlatmayı, kendi ölçülerinde başarmış bir müellif; haddi olmayarak, bahsedilen *"rahmet"* sağanağından hatırı sayılır bir pay alacağının şuûrundadır. Fahrîyenin *"rahmet"*e muntazır olanı, tevâzu libâsını üstünden atamıyor.

"Selîmnâme", Târîh ağırlıklı bir edebî mahsûl nev'idir. Daha Yavuz Sultan Selîm'in saltanat yıllarından başlayarak, bol müellifli bir yazı geleneği hâline gelmiştir. Sultan İkinci Selîm devrini anlatan birkaç Selîmnâme varsa da, esas Selîmnâme mesâîsi, Sultan Birinci Selîm Hân için harcanmıştır. Arada Arapça ve Farsça Selîmnâmeler yazılmasına rağmen, ezici çoğunluğu Türkçe kaleme alınmıştır. Başlangı-

cından, kendi yaşadığı devre kadar Osmanlı târîhi yazan pek tanınmış bâzı târîhçiler, eserlerinin Yavuz Sultan Selîm'e âit kısmını ayrı bir cild, hattâ kitap olarak tanzîm ile adını *"Selîmnâme"* koymuşlardır.

Sultan Birinci Selîm'in saltanat yıllarında, bilhassa Şâh İsmâil'e karşı yürütülen mücâdelenin propaganda basamağında mühim roller üstlenen İdrîs-i Bidlisî, bizzat Pâdişâh'ın emir ve arzûsu ile *"Selîmşâhnâme"* adında Farsça bir eser vücûda getirmiştir. Sultan Selîm-i Evvel'in doğumundan başlayarak 1518 yılına, yâni Mısır Seferi'nin sonuna kadar yaşanan gelişmeleri, Sultan Selîm'i merkez kabûl ederek anlatan bu kitap, maalesef yarım kalmış, İdrîs, 1520 yılında İstanbul'da vefât etmiştir. Ölümünün, Sultan Selîm'den önce mi, sonra mı olduğunu bilmiyoruz. Kaanûnî Sultan Süleyman, babasının hâtırâsına hürmeten, yarım kalan bu eserin bitirilmesini çok istemiş, bunun üzerine İdrîs-i Bidlisî'nin oğlu Ebu'l-Fazl Mehmed Efendi, *"Selîmşâhnâme"*nin eksiklerini tamamlamıştır.

İdrîs'in hemşehrîlerinden Şükrî-i Bidlisî de, Sultan Selîm-i Evvel'in İran ve Mısır seferlerinde bulunmuş bir canlı şâhit sıfatıyla, Türkçe ve manzûm bir Selîmnâme yazmıştır. Şükrî'yi bu çalışmaya teşvîk eden Dulgadırlı Şehsuvâroğlu Ali Bey (Paşa), Sultan Selîm Hân'ın saltanat yıllarında olduğu gibi, Kaanûnî devrinin başlangıç günlerine de damga vuran siyâsî bir şahsiyete sâhiptir. Şükrî, eserini Yavuz hayatta iken bitirememiş, bilâhare Kaanûnî Sultan Süleymân'a takdîm etmiştir. Gelibolulu Mustafa Âlî'nin *"Künhü'l-Ahbâr"*ı ile Hoca Sa'deddin Efendi'nin *"Tâcü't-Tevârih"*inde, Şükrî'nin Selîmnâmesi, birinci elden kaynak muâmelesi görerek değerlendirilmiştir. Hoca Sa'deddin Efendi'ye, ayrıca bir Selîmnâme yazma ilhâmını veren, bu manzûme olmalıdır.

Ali bin Muhammed el-Lahmî el-Mağribî'nin kaleme aldığı *"Dürrü'l-Mesân Fî Sîreti'l- Muzaffer Selîm Hân"*, Endülüs diyârından, İşbilye (Sevilla)'den gelmiş müellifinin, Sultan Selîm-i Evvel hakkındaki tesbîtlerini aktarması bakımından kayda değer görünen bir başka Selîmnâme'dir. 1517'de temize çekilen bu eser, 1520'ye kadarki gelişmeleri içine alamamıştır. Mağribî'nin, bilhassa rûyâlardan hareket ederek hâdiselere bakması, kitabı ilgi çekici hâle getirmektedir. Yavuz Sultan Selîm'i, her yüzyılın başında geleceği bildirilen müceddidlerden biri olarak gören Mağribî, Osmanlı Pâdişâhı'nın elde ettiği askerî ve siyâsî zaferlerin arkasında böyle bir müceddid kuvveti bulunduğunu ifâde eder.

Yavuz'un Mısır Seferi'ne katılan kalem sâhiplerinden Kebîr bin Üveys Kâdızâde'nin yazdığı Farsça *"Gazavât-ı Sultan Selîm"*, anılan seferin birinci elden kaynakları arasında, müstesnâ bir yere sâhiptir.

Selîm-i Evvel'in İran Seferi'nde bulunan Muhyî de, görüp yaşadıklarını *"Selîmnâme"* adını verdiği eserinde nakletmiştir. Muhyî, Çaldıran Muhârebesi'nde hayâtını kaybeden askerler için, Yavuz Sultan Selîm'in yaptırdığı bir âbideden söz ediyor ki, Çanakkale Cephesi'ndeki Şehîdler Âbidesi başta olmak üzere, günümüzdeki şehîdliklere benzer bir mîmârî faaliyettir. O devre göre, hayli farklı ve orijinal olan bu bilgi dışında, Muhyî, İstanbul'a getirilip iskân edilen Tebrîzliler hakkında da, son derece sıra dışı haberler iletiyor.

Şirâzlı Molla Muhammed, Kaanûnî devrini idrâk eden İran menşe'li bir müelliftir. Şiir vâdisinde *"Edâî"* mahlâsıyla tanınan Molla Muhammed, *"Şâhnâme-i Selîm Hânî"* adında bir Selîmnâme yazmıştır. İran Seferi'nin mühim kaynaklarından biri, Molla Muhammed'in bu eseridir.

1509 yılında İstanbul'da meydâna gelen ve *"Kıyâmet-i Sugrâ"* denilen depremle başlayıp Sultan Selîm'in cülûsuna kadar geçen hâdiseleri anlatan bir Selîmnâme de, Kılıççızâde İshak Çelebî tarafından yazılmıştır. Şehzâde Ahmed'in öldürülmesi ile biten bu eserde, Yavuz'un seferleri yer almamıştır. Fakat Kalkandelenli Sücûdî Çelebî, İshak Çelebî'nin mesâîsini tamamlayarak, eseri diğer Selîmnâmelerin zaman genişliğine ulaştırmıştır. Sücûdî Çelebî'nin, özellikle Çaldıran Muhârebesi'nin öncesinde ve sonrasında kayda geçirdiği bilgiler, kendinden sonraki târîh kitaplarına kaynak olmuştur.

Trabzon'da, Sultan Selîm'in şehzâdeliği sırasında, onun maiyet kadrosu içinde bulunan, Mısır Seferi'nde de Pâdişâh'ın sır kâtibi olan Keşfî Mehmed Çelebî, çok çok yakından gördüğü Yavuz Selîm portresini kâğıda aktarmış ve *"Bâğ-ı Firdevs-i Guzât"* adını vererek kitap hâline getirmişti. *"Ravza-i Ehl-i Cihâd"* da denilen bu kısmen manzûm eserin, halka mâl olmuş adı *"Târîh-i Sultan Selîm Hân"* idi.

Selîmnâmeler içinde, dili Dede Korkud lisânından lezzetler taşıyan bir eser var ki, müellifi, Kaanûnî Sultan Süleyman zamânında yaşadığı tahmîn edilen Sa'dî bin Abdü'l-Müteâl'dir. Taşıdığı isimden, mühtedî bir Osmanlı vatandaşı olduğu anlaşılan Sa'dî, 1511'de, Sultan İkinci Bâyezîd'in şehzâdeleri arasında çıkan saltanat mücâdelesi ile başladığı çalışmasını, Kaanûnî saltanatının ilk gün-

lerine kadar getirir. Sa'dî bin Abdü'l-Müteâl, eserinde âyet ve hadîs aktarmalarını Arapça asılları ile verirken, *"nazm"* ara başlıklarıyla koyduğu manzûmeleri ekseriyetle Türkçe, bâzen de Farsça kaleme alır. Müellifin, ihtidâ etmezden önceki milliyetini ve de konuştuğu dili bilmiyoruz, ama Türkçe, Arapça ve Farsçaya fevkalâde hâkim olduğu, Selîmnâne'sinin her satırından anlaşılıyor. Bilhassa Türkçe anlatış sâdeliği ve destan diline yatkınlığı, onun etimolojik yönden de incelenmesini zarûrî kılıyor. Kısacası, Selîmnâme bahçesinin has güllerinden biri, Sa'dî bin Abdü'l-Müteâl.

Kaanûnî Sultan Süleyman devrinin önemli devlet ricâlinden Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebî, aynı zamanda üslûp sâhibi bir kalem ehlidir. 1534 *yılındaki "Irakeyn Seferi"*nde Nişancı nasbedilen Mustafa Çelebî, Fuzûlî'nın meşhûr *"Şikâyetnâme"*sini gönderdiği Dîvân-ı Hümâyûn üyesi, yâni bakandır. Bundan sonraki Sefer-i Hümâyûnların ezici çoğunluğuna, Kaanûnî'nin maiyetinde katılan Çelebî, en son Sigetvar Muhâsarası'nda bulunmuş, Pâdişâh'ın Hakk'a yürüdüğü dakîkalara şâhit olmuştu. Kaanûnî'den bir yıl sonra 1567'de vefât eden Celâlzâde Mustafa Çelebî, Selîmnâme yazıcıları arasına da katılmış, *"Meâsir-i Selîm Hânî"* adıyla bir eser yazmıştır. Sultan Selîm-i Evvel'in Trabzon Vâliliği günlerini anlatarak başlayan *"Meâsir-i Selîm Hânî"*, özellikle İran Seferi hakkında değerli bilgiler vermektedir. *"Meâsir"* kelimesinin Arapça kökü *"eser"*dir ve *"nişân, iz, yâdigâr"* gibi mânâlara gelmektedir.

Yavuz Sultan Selîm'in, İstanbul'da, kendi adıyla anılan külliyenin içinde bulunan türbesinde, sandukasının üstünde çamurlu bir kaftan örtülüdür. Bu kaftanın, artık bir millî hikâye hâline gelen hasleti, Mısır Seferi'nin en meşhûr sahnelerinden birinde kazanılmıştır. Rîdâniyye Zaferi'nden sonraki İstanbul'a dönüş günlerinde, Sultan Selîm, kalabalık maiyetiyle ve at üstünde yürürken, çamurlu bir zemînden geçiliyormuş. Kaafilede bulunanlardan Anadolu Kazaskeri Kemâlpaşazâde (İbn Kemâl), bir ara atına hâkim olamamış ve hayvanın ayağından sıçrayan çamurlar, Pâdişâh'ın kaftanına yapışmış. Hiddeti, şiddeti ve asabî tavırlarıyla tanınan Yavuz Selîm Hân'ın, bu münâsebetsizliğe öfkeleneceğini bilen maiyet erkânı ve en çok da Kemâlpaşazâde, ortaya dökülecek Hünkâr savletini, titreyişler içinde beklemekteyken, herkesi şaşırtan bir sürpriz tebessümüyle başını Anadolu Kazaskeri'ne doğru çeviren Sultan Selîm-i Evvel:

"Tasalanmayınız. Sizin gibi bir âlimin atının ayağından sıçrayan çamur, bizim kaftanımıza süstür, ziynettir. Bu kaftanı, bu hâliyle saklayacağım" demiş. Dediği gibi, bu çamurlu kaftanı yıkatmayan, temizletmeyen Yavuz Sultan Selîm, İstanbul'a döndükten sonra da, hizmetine bakan yardımcılarına, kendisi öldükten sonra sandukasının üstüne örtülmesini vasîyet etmiş. Çok yakın zamâna kadar Sultan Selîm Hânı Evvel'in sandukası üzerinde bulunan bu kaftan, 2014 yılı Haziranında ziyârete gittiğimizde, yerinde yoktu. Türbedeki memûrlar, yıpranan kaftanın tâmir edilmek üzere ilgili atölyeye gönderildiğini söylemişlerdi.

Fâtih devri devlet ricâlinden ve bir ara Şehzâde Bâyezîd'e lalalık da yapan Kemâl Paşa'nın torunu olduğu için Kemâlpaşazâde veyâ İbn Kemâl diye anılan Ahmed Şemseddin Efendi, ilmiyye mesleğinde en yüksek makâma, şeyhülislâmlığa kadar çıkan büyük bir ilim adamıdır. 1469 yılında Edirne, Tokat veyâ Amasya'da doğduğu rivâyet edilen Kemâlpaşazâde, dinî ilimlerdeki otoritesine, târîh yazıcılığını da ilâve etmiş, *"Defter"* adını verdiği 10 bölümde, Kaanûnî dâhil 10 Osmanlı pâdişâhının devirlerini anlatmıştır. Bu defterlerden dokuzuncusu Sultan Birinci Selîm devrine tahsîs edilmiştir ve *"Selîmnâme"* adıyla da şöhrete kavuşmuştur. Hâliyle, eserin onuncu defteri Kaanûnî Sultan Süleyman devrine âittir. Bu defter de, *"Mohaçnâme"* diye tanınmıştır.

Kemâlpaşazâde'nin Selîmnâme'si, büyük ihtimâlle daha kendisi hayatta iken, esas eserin dokuzuncu defteri olmanın dışında, müstakil bir kitap muâmelesi görmüştür. Bu, yüksek alâkanın bir netîcesi olmak üzere, Selîmnâme'yi, dokuzuncu defter hâlinden sonra, ilâvelerle genişleterek yeniden kaleme alan Kemâlpaşazâde, bu sûretle, *"Tevârih-i Âl-i Osman"* adını verdiği 10 defterlik eserindeki dokuzuncu defterden bir hayli farklı, ayrı bir esere imzâ atmıştır. Kemâlpaşazâde'nin Selîmnâme'si de, diğer benzerleri gibi, Sultan İkinci Bâyezîd'in şehzâdeleri arasındaki saltanat mücâdelesi ile başlar. Kaanûnî'nin tahta çıkışına kadarki gelişmeleri anlatan Kemâlpaşazâde, özellikle Şâh İsmâil'in Anadolu'da giriştiği mezheb propagandası hakkında, öteki Selîmnâmelerde bulunmayan bilgiler verir.

Sultan İkinci Bâyezîd devrinin önde gelen sadr-ı âzamlarından Hersekzâde Ahmed Paşa, Yavuz Sultan Selîm tarafından da 8 Eylûl 1515 (29 Receb 921)- 26 Nîsan 1516 (23 Rebîülevvel 922) târîhleri

arasında başvezîrliğe getirilmiş, tecrübeli bir devlet adamı idi. Sultan Selîm'in Mısır Seferi esnâsında Bursa Muhâfızı olarak bırakılan Ahmed Paşa, seferin zaferle netîcelenmesi üzerine Pâdişâh tarafından Mısır'a çağrılmıştı. Hersekzâde Ahmed Paşa, Mısır dönüşünde, 21 Temmuz 1517 (2 Receb 923) Salı günü, Kahramanmaraş yakınlarında vefât etti. Paşa'nın oğlu Ali Bey, babasının hâtırâsına, Mısır'da sancak beyliğine nasbedilmişti. Ali Bey, eli kalem tutan bir münevver kişi idi ve Mısır Seferi hakkında duyup gördüklerini *"Târîh-i Feth-i Mısır"* adıyla bir kitapda topladı. Selîmnâme çığırı içinde sayılmasını hak edecek pek çok Sultan Selîm motifi taşıyan bu eser, İran Seferi'ni Mısır Seferi'ne bağlayan gelişmeleri ve bu arada Dulgadıroğulları hâdisesini de anlatır. Dulgadıroğlu Alâüddevle Bozkurd Bey'in, İran Seferi öncesinde ve sonrasında ortaya koyduğu siyâset, kendisiyle berâber beyliğinin de sonunu getirecektir.

Türk târîh yazıcılığının kilometre taşlarından bir başka şeyhülislâm da Hoca Sa'deddin Efendi'dir. Yavuz Sultan Selîm'in İran Seferi'nin Tebrîz ayağında, gâlibiyet ve zafer ganîmetlerinin en mânâlısı olarak Hünkâr hissesine dâhil olan ulemâ ve ârifân arasında Hasan Cân da vardı. Hasan Cân'ın babası Mehmed Efendi'nin hâfızlıkta ve Kur'ân tilâvetindeki şöhreti, Safevî sınırların aşarak Osmanlı Mülkü'ne kadar ulaşmıştı. Sultan Selîm Hân, Çaldıran ertesinde Tebrîz'e girdiğinde, şehrin önde gelenlerini huzûrunda toplayıp, onlara Mehmed Efendi'yi sormuş, hayatta ve âfiyette olduğunu öğrenince de, onu İstanbul'a götüreceği fâzıllar listesine dâhil etmişti.

Mehmed Efendi, Yavuz Sultan Selîm'in maiyetinde İstanbul'a doğru yola çıkarken, yanına oğlu Hasan Cân'ı da almış, bu vesîle ile Hasan'daki irfân ve sohbet cevheri, büyük Cihângîr'in mâlûmu olmuştu. Daha İran'dan dönüş yolculuğu başlamadan, Osmanlı Sultânı'nın musâhib kadrosuna terfî eden Hasan Cân, kısa zamanda Yavuz'un *"Nedîm-i Has"*ı olmuş, başka şahıslarla yapılan Halvet-i Hümâyûnlar dışında, dâimâ Pâdişâh'ın yakınında bulunmuştur. Bu yakınlık, Yavuz Sultan Selîm'in son nefesini verdiği âna kadar sürmüştür. 1567 yılında Bursa'da vefât etmiştir. Hasan Cân'ın oğullarından Sa'deddin Efendi, Sultan İkinci Selîm'in saltanatında, Manisa Sancağı'nda bulunan Şehzâde Murâd (Sultan Üçüncü Murâd)'a hoca tâyin edilmiş, 1574'de İkinci Selîm ölüp Şehzâde Murâd tahta çıkınca *"Hâce-i Sultânî"* unvânını almıştır. Sultan Üçüncü Meh-

med'in de hocası olmayı başaran Sa'deddin Efendi, 1596'daki Haçova Muhârebesi'nde Pâdişâh'a verdiği moral takviyesi ile zaferin temininde büyük rol oynamış ve bilâhare de şeyhülislâmlık makâmına getirilmiştir. Osmanlı devlet ıstılâhâtında, hem hâce-i sultânî, hem de şeyhülislâm olanlara iki mühim makâmı şahsında birleştirdiği için *"Câmiü'r-riyâseteyn"* denmiştir. Hoca Sa'deddin Efendi, bu sûretle bu unvânın da sâhibi olmuştur.

İslâmî ilimlerin yanında târîhe de meraklı olan Hoca Sa'deddin Efendi, *"Tâcü't-Tevârih"* adlı hacimli ve kıymetli Osmanlı târîhi dışında, babasından dinlediklerini değerlendirerek, Sultan Selîm-i Evvel'i ve seferlerini anlattığı bir de *"Selîmnâme"* kaleme almıştır. Hasan Cân, Yavuz Sultan Selîm'in çok yakınında bulunduğu ve husûsî sohbetlerine iştirâk ettiği için, oğluna anlattıkları, dolayısıyla da oğlunun yazdıkları pek mühimdir. 1862 yılında basılan matbû Tâcü't-Tevârih'in ikinci cildinin sonuna, *"Selîmnâme"* de ilâve edilmişti.

Sultan Selîm-i Evvel hakkında yazılan mühim eserlerden biri de Nâmık Kemâl'e âittir. Onun *"Evrâk-ı Perîşân"* isimli kitabı Selâhadddin-i Eyyûbî, Fâtih Sultan Mehmed ve Yavuz Sultan Selîm'in, san'akârâne bir üslûbla anlatıldığı bölümleri içine alır. Adı *"Selîmnâme"* olmamasına rağmen, bu geleneğin bütün özelliklerini –hattâ fazlasıyla– taşıyan Evrâk-ı Perîşân'ın Yavuz Selîm bölümü, bu vâdînin yıldızları arasındadır.

Teknolojinin hayâtımıza bugünkü gibi girmediği dönemlerde, kıraathânelerde, adlarına yaraşır biçimde okuma fiili îfâ ediliyordu. Buralarda okunanlar arasında *"gazavâtnâme, gazânâme"* veyâ *"magâzî"* denilen kahramanlık hikâyeleri baş köşede yer alırdı. Sohbeti ve telâffuzu tatlı bir güngörmüş hikâyeci, çoğu kere irticâlen, bâzen de elindeki metinden okuyarak, kıraathânedeki kalabalık dinleyici kitlesini, tayy-ı zamân ile gazâların coşkun heyecân seline aktarırdı. Rahmetli Mehmet Kaplan'ın, Erzurum kıraathânelerinin birinde dinleyerek Türkoloji âlemine tanıttığı Behçet Mâhir, gazavâtnâme okuyucularının son temsilcilerindendi. Onun anlatıp da Kaplan ve ekibinin kaydettiği Köroğlu hikâyesi, başta dil özellikleri olmak üzere, bir milleti topyekûn ifâde edecek kudrette görünüyordu. Mehmet Kaplan'dan sonra, yolu Erzurum'dan geçen veyâ geçmeyen daha nice araştırıcı, Behçet Mâhir'in önünde öz dilimizi *"gûş"* etti.

Yavuz Sultan Selîm, İslâmî ölçüler içinde *"gazâ"*ya adanmış bir ömrün sâhibi olmuştur. Onu ve yaptıklarını anlatan târîh, hikâye ve destanlar, kıraathânelerde okunan gazavâtnâmelere dâhil edilecek millî ve mâşerî vasıfları hakkıyla hâizdir. Dinleyenleri cûşâ getirecek ve *"gûşederken"* dudaklardan dökülecek *"rahmet"* niyâzlarına vesîle olacak bir *"Selîmnâme"*, müellifine saâdet bahşedecektir. Bu mü'min duâlarıyla tecellî edeceğine inanılan ilâhî rahmet; gazâ erlerine, okuyana, yazana ve dinleyenlere yetecek miktârda geniş ve kuşatıcıdır.